

ISSN 0535-8418

SERİ

B

CİLT

47

SAYI

1-2-3-4

1997

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
ORMAN FAKÜLTESİ
DERGİSİ

MOBİLYA-KULLANICI İLİŞKİLERİ İLE MOBİLYA SEÇİMİNDE DİKKAT EDİLECEK HUSUSLAR

Prof. Dr. Ahmet KURTOĞLU¹⁾
Doç. Dr. K. Hüseyin KOÇ¹⁾
Ar. Gör. Seda ERDİNLER¹⁾

Kısa Özet

Ülkemizdeki nüfus artışı ve buna paralel olarak hızlı sosyal gelişmeler, yaşam seviyesinin yükselmesi, genç kuşağın oranının fazlalığı ve ataerkil yaşam düzeninden ayrılması ve de tüketici beklentilerinde zamanla ortaya çıkan farklılaşmalar mobilyaya talebi artırmakta ve talep edilen mobilyalardan beklentiler de değişmektedir.

Bu makalede yukarıda belirtilen hususlar göz önünde tutularak mobilyada standardizasyon, kalite ve kullanıcı - mobilya ilişkileri ile kullanıcıya uygun mobilya seçimi, mobilya satın alırken karşılaşılan sorunlar ve dikkat edilecek hususların açıklanması yapılmaktadır.

1. GİRİŞ

Ülkemizin gelişmişlik seviyesini yükseltmek için, standarsizasyon ve kalite ile ilgili konularda üreticilerin ve de tüketicilerin yeterli bilinç düzeyine ulaştırılması gerekmektedir.

Küreselleşen dünya'da rekabetin en önemli koşulu kullanıcıya daha kaliteli, daha ekonomik ve daha hızlı ürün veya hizmeti sunabilmektir. Bu nedenle işletmelerde ürün geliştirme, üretim, sevkiyat gibi iş süreçlerinin sağlıklı bir şekilde analiz edilmesi, artı değer yaratmayan işlemlerin ayıklanması, yapılan her işin kaliteye, maliyete ve kullanıcıya katkısının incelenerek kritik üretim süreçlerinin gözden geçirilmesi gerekmektedir. Tüm bu süreçlerin başarıyla uygulanabilmesi için geliştirilen Toplam Kalite Yönetimi Kavramı ile de işletme içi ve işletme dışı ve de kullanıcıların mevcut ve gelecekteki beklentilerinin tam ve ekonomik olarak karşılanması amaçlanmalıdır.

¹⁾ İ.Ü.Orman Fakültesi Orman Endüstrisi, Makinaları ve İşletme Anabilim Dalı

Bu nedenlerle mobilya endüstrisinde standardizasyon ve kalite kavramları ile kullanıcı mobilya ilişkileri ve de kullanıcıya uygun mobilya seçimi, mobilya satın alınırken karşılaşılan sorunlar ve dikkat edilecek hususların açıklanmasında yarar bulunmaktadır.

2. STANDARDİZASYON VE KALİTE

Ulusal ekonomi ve uluslararası ticaret açısından standartların etkin bir fonksiyonu bulunmaktadır. Bugün ürün ve hizmetlerin kaliteleri standartlarla değerlendirilmektedir.

Standart: Üretim işlemi, ürün tasarımı gibi belirli bir konuda tesbit edilmiş bulunan kurallardır. Uluslararası Standart Örgütü (ISO = International Standards Organization)'na göre Standartlaştırma aşağıdaki gibi tanımlanmaktadır.

Standartlaştırma: Genel ekonominin optimum düzeye ulaştırılması amacı ile ilgili kuruluşların biraraya gelerek, bir faaliyetin fonksiyonel gereksinimler ve güvenilirlik koşullarına uyularak düzenli biçimde yapılabilmesi için gerekli kuralların saptanması ve uygulanması işlemleridir.

Standartlar, bilimsel ve teknik araştırma ve deneyim sonuçlarına dayanılarak oluşturulmaktadır. Standartlaştırma bugünün ve geleceğin gereksinimlerine cevap verebildiği kadar herhangi bir süreçte olabilecek değişikliklere de ayak uydurabilecek sürekli bir proses olarak düşünülmelidir.

Görüldüğü gibi standartlar, teknoloji ve ekonominin gelişmesine paralel olarak üretilen ürün ve malzemelerin özelliklerini, üretim ve kontrol yöntemlerini belirleyen metodları kapsamaktadır. Aslında standart ve kalite iki ayrı kavram olup, anlamları birbirine çok yakındır, yalnız biraz farklılık göstermektedir.

Standartlar resmi bir karaktere sahip olup, kamu kuruluşlarınca hazırlanıp uygulanmak veya yalnız kullanım için öneriler içermektedir. Standart tüketiciciye hitap eden asgari şartları belirlemede, tüketicinin çıkarını korumakta, dayanıklı ve en ekonomik ürünü ortaya çıkarma esaslarını sunmaktadır. Standart kavramında; boyutlar, malzeme üretim, kontrol ve testler, ambalaj ve depolama vs. gibi çeşitli etkenler bulunmaktadır. Ürünün bunlara uyması ve kullanıcının beklentilerini karşılaması gerekmektedir.

2.1 Mobilya Endüstrisinde Standardizasyon

Mobilyanın kullanım amacının ve mobilyada aranan en önemli özelliklerin iyi bir şekilde analiz edilerek belirlenmesi ve standartların da buna göre geliştirilmesi gereklidir. Özellikle mobilyalar günlük yaşamda her an kullanıldığı için gereğince dayanıklı ve dengeli olması, kullanım sırasında çökme, kırılma, sallanma ve devrilme gibi kusurların olmaması mobilyada standart ve kalite özelliklerini belirlemenin ön koşullarıdır.

Mobilya endüstrisinde konstrüksiyon ve teknolojik metodlar ile ilgili standartlar özellikle yeni teknik ve ekonomik bilgilerin üreticilere daha çabuk ulaşmasını sağlayacaktır.

Standart tip mobilya üretimi sayesinde, kural olarak büyük mobilya gruplarını oluşturan elemanlar değişebilmekte veya sonradan tamamlanabilmektedir. Az sayıdaki parçaların üretim kapasitesi artmakta, böylece çok sayıda, fakat aynı tür elemanların üretimi ile seri üretime katılan elemanların sayısı artmaktadır. Ayrıca özellikle küçük işletmeler mobilya yapı gruplarının seri üretimi için kazanılmaktadır. Bugün çeşitli mobilya elemanları belirli standartlara göre farklı farklı işletmelerde üretilmektedir.

Standartlaşma sonucu aynı işlemlerin sürekli olarak yapılması sonucu makinalardaki hazırlık süresi esas işlem süresine göre azalmaktadır. Böylece iş verimi artmakta ve işgücünden de tasarruf edilmektedir.

Mobilya endüstrisinde konstrüksiyon ve teknolojik metodların, ölçü ve fonksiyonel boyutların standartlaştırılması makina ve diğer tesisatların da yeni gelişmelere uygun olarak gelişmesini etkilemektedir.

Özetlemek gerekirse mobilyada standardizasyon ile üretimde ihtisaslaşma, üretimin mekanizasyon ve otomasyonu, makinalarda standartlaşma, üretim masraflarında azalma, malzeme tasarrufu, malzeme endüstrisinde standartlaşma, üretim süresinde kısalma, üretim artışı, kalitede düzelmeye, işgücü tasarrufu ve fonksiyonel iyileşme sağlanmaktadır (KURTOĞLU 1999).

2.2 Mobilyada Kalite

Genelde iyi bir kalite imajı yaratmanın yolu standartların sağlıklı bir şekilde belirlenmesinden ve her süreçte oluşturulan standartlara uygunluğun sağlanmasından geçmektedir. Bu nedenle ister küçük, ister orta yada büyük ölçekli işletmeler olsun standart ve kalite konusunda son derece duyarlı olmak ve üretimin her aşamasında çeşitli test teknikleri ve kontrol yöntemleri ile ürünlerin kalite özelliklerini kontrol altında tutmak gerekmektedir.

Çeşitli mobilya ünitelerinin dayanım ve kullanım özelliklerine ilişkin kalite kontrolü, ancak laboratuvarlarda gerçekleştirilecek standart kontrol yöntemleriyle saptanabilmektedir. Bu amaç ile uygulanan testlerin, günlük hayatta kullanılan normal boy ve ölçülerdeki her türlü mobilya ünitesinde uygulanabilir olması gerekmektedir.

Mobilyanın kullanım amacı ve mobilyadan istenen en önemli özelliklerin iyi bir şekilde analiz edilerek belirlenmiş ve standartlarında buna göre geliştirilmiş olması şarttır.

Özellikle mobilyalar günlük hayatta her an kullanıldığı için gereğince dayanıklı ve dengeli olmalı, kullanım sırasında çökme, kırılma, sallanma ve devrilme gibi kusurlarının olmaması, mobilyanın uzun süreli kullanımı için kalitenin ön koşullarıdır.

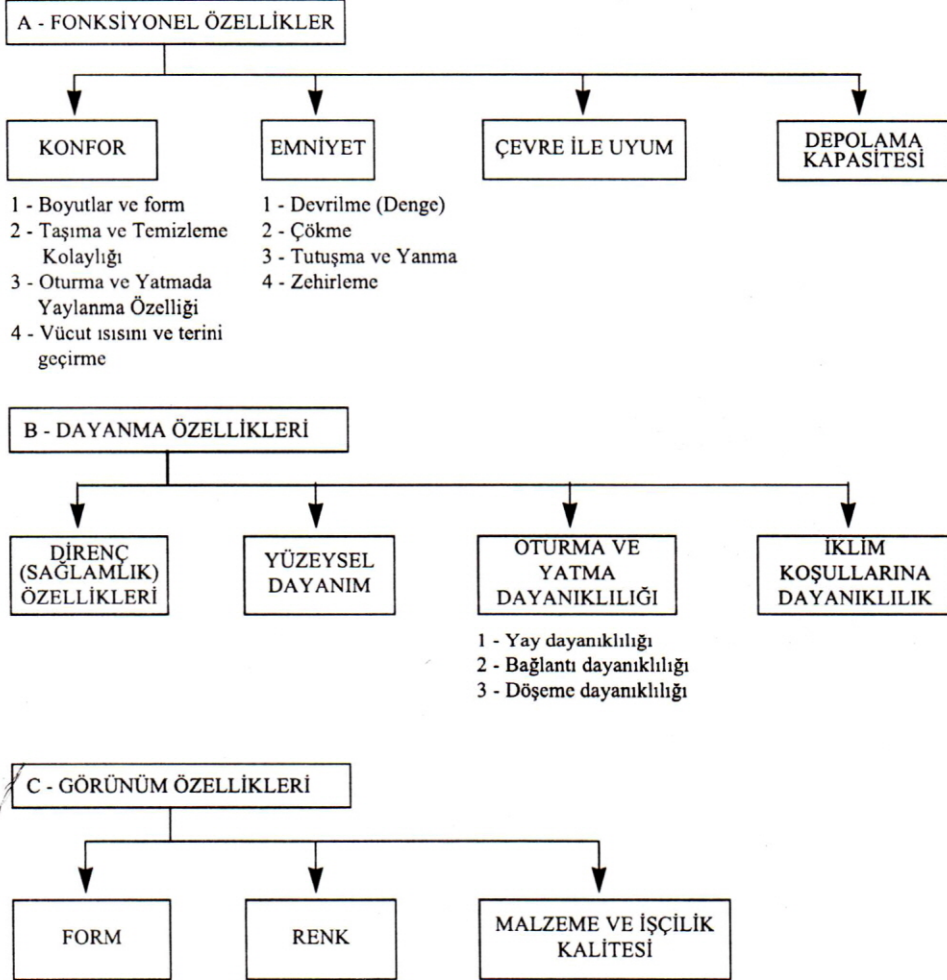
Mobilyada bulunması gereken diğer önemli özellikler ise, yüzeylerin kolayca renk değiştirmemesi, bozulmaması ve çizilmemesidir. Uzun süreli kullanımlar için oturma ve yatma üniteleri bozulmamalı, vücut ile iyi bir uyum sağlayan dinlendirici özelliklerini korumalıdır.

Mobilyada kalite kontrol testlerinde uygulanacak yöntemlerin mümkün olduğu kadar gerçek kullanım ile uyumlu, basit ve sadece laboratuvarlarda değil, endüstride ve hatta bazı durumlarda satış mağazalarında dahi uygulanabilir olmasında yarar bulunmaktadır.

Bir mobilya ünitesinde aranılan genel özellikleri şematik olarak sınıflandırmak ve sınıflandırmaya göre gerekli testlerin uygulanması daha pratik ve geçerli sonuçların alınmasını kolaylaştırmaktadır.

Aşağıdaki şekilde bir mobilya ünitesinde aranılan genel özellikler şematik olarak gösterilmektedir (KURTOĞLU 1998).

Şekil 1: Bir mobilya ünitesinde aranan genel özelliklerin sınıflandırılması (KURTOĞLU 1998).

Yukarıdaki şekilde şematik olarak gösterilen mobilya ünitesinin genel özelliklerinden en önemlileri fonksiyonel özelliklerdir.

Taban, kapak, çekmece gibi mobilya elemanlarının tümünün fonksiyonel olması gerekmektedir. Eğer bu elemanlardan birinin görevini yerine getirmemesi, mobilyanın tümünün fonksiyonunu yerine getirmesini engellemektedir.

Sağlam bir konstrüksiyon ile yüklemelere karşı elemanların şekil değişimleri önlenerek, mobilyanın sağlam duruşu sağlanmalıdır. Önceleri pek gözönünde tutulmayan, mobilya statüğü adı altında özetlenen bu hususların önemi son zamanlarda gittikçe artmaktadır. Bu nedenle çeşitli ülkelerde farklı yüklemeler altındaki mobilya elemanlarının fonksiyonlarını yerine getirip getirmediğinin kontrolü için yönergeler çıkarılmış bulunmaktadır.

Değişik ülkelerde yapılan araştırmalarda raf, taban, ayak iskeletleri ve birleşme yerlerinin iyi seçilmesi halinde mobilyanın kullanım değerinin arttığı saptanmıştır.

Genelde mobilyaların kullanım süreleri uzun olup, bazen bütün yaşam boyu kullanılmaktadır. Bunun için çeşitli mobilya tiplerinin kullanım özelliklerini uzun yıllar yerine getirmesi gerekmektedir. Özellikle ev hanımlarının günlük yaşamda uzun süre geçirdikleri mutfak ta kullanılan mobilyalarda iş görülen yatay yüzeyler mekanik ve kimyasal etkilerden zarar görmeden fonksiyonunu sürekli yerine getirmelidir. Bu durum mobilya aksesuarları içinde geçerlidir. Mutfak mobilyalarında rutubetli koşullarda korozyona uğramadığı için plastik aksesuarlar uygundur. Ancak plastik donanımların mekanik yüklemelere daha az dayanıklı olduğunu gözönünde tutmak gerekmektedir. Aksesuarların fonksiyonunu yerine getirip, getirmemesi aynı zamanda mobilyaların kalite sınıflandırmasını da etkilemektedir.

Mobilyaların fonksiyonel olup olmadığının belirlenmesi için diğer önemli bir noktada, çeşitli hassas alet ve gereçlerin kusursuz şekilde çalışmasını sağlayacak tarzda saklanabilmesi de önemli bulunmaktadır. Ayrıca sökülüp takılabilen demonte mobilyalarda, mobilya elemanlarının kolayca sökülüp takılabilmesi birleşme yerlerinin kapak ve çekmece gibi hareketli elemanların uyumluluğuna bağlıdır.

Uygulamada mobilya üretim ve kullanımında bazı marka, işaret ve belgeler (standartlar) sıkça kullanılmaktadır. Bunları TSE markası, TSEK markası, TS İşareti, CE işareti, ISO 9000, TS ISO 9001, TS ISO 9002, TS ISO 9003 olarak belirtebiliriz.

Aşağıda standartların oluşturulması ile kalite ve standartlarla ilgili bazı belge ve işaretler açıklanmaktadır.

2.3 Standartların Oluşturulması

Ülkeler arasında teknoloji düzeyi, mevzuat, kalite anlayışı, yaşam düzeyi, güvenlik kuralları, zevk, gelenekler, toplumsal yapı gibi sayısız faktörlerin etkisi ile belirli konularda farklı standartların oluşması genelde zorunlu olmaktadır. Ancak bu zorunluluğu, gelişen uluslararası ilişkiler, Avrupa Topluluğu gibi oluşumlar kırmakta ve ortak standartlara doğru eğilim giderek kabul görmektedir (KURTOĞLU, KOÇ 1996).

Her ülkenin kendi ulusal sınırları içinde standartlaştırma faaliyetlerini yürütmekle görevli Türkiye'de TSE (Türk Standartları Enstitüsü), Almanya'da DIN (Deutsches Institut für Normung), ABD'de ASA (American Standart Association), İngiltere'de BSI (British Standarts Institute), gibi kuruluşlar vardır.

Ülkeler arası teknik ve ticari ilişkilerin sıklaşması dünya çapında merkezi bir standartlaştırma örgütünün (ISO) doğmasına neden olmuştur. ISO (International Standart Organization) Uluslararası standartlaştırma örgütüdür. Bu örgütün geliştirdiği standartlara örnek olarak ISO 9000, ISO 9001 gibi standartlar verilebilir.

Ülke ve uluslararası standart kuruluşlarının hazırladığı standart ve belgeler farklılıklar gösterebilmektedir.

2.3.1 Kalite ve Standartlar ile İlgili Bazı Belge ve İşaretler

1) TSE Markası

Bir ürünün üzerinde veya ambalajında TSE markası varsa, o ürünün ilgili Türk Standardına uygun olarak üretilip piyasaya sunulduğunu ifade etmektedir.

2) TSEK Markası

TSEK Markası, henüz Türk Standardı hazırlanmamış ürünlerin üzerinde veya ambalajında bulunur. Bu ürünlerin uluslar arası veya diğer ülkelerin standartlarına ya da Türk Standartları

Enstitüsü tarafından kabul edilen teknik özelliklere uygun olarak üretilip piyasaya sunulduğunu belirtmektedir.

3) TS İşareti

TS işareti ve yanında yer alan (örneğin: TS 4600), o ürünün TSE tarafından belgelendirildiği anlamına gelmemektedir. Üretici firmanın ürününün Türk Standardına uygun olarak ürettiğine ilişkin beyandır. TSE tarafından herhangi bir garanti bahis konusu değildir.

4) ISO 9000

Kalite konusunda ülkemizde ulusal ve uluslararası kuruluşlar faaliyet göstermektedir. Bunlar tarafından başta ISO 9000 ve Toplam Kalite Yönetimi olmak üzere kalite ile ilgili konularda eğitim, danışmanlık ve ISO 9000 Kalite Sistem Belgelendirmesi hizmetleri verilmektedir.

ISO 9000 Standardı, 1987 yılında Uluslararası Standart kuruluşunca (ISO), uluslararası standart olarak onaylanıp yayınlanan ve halen AT ülkelerinde uygulanmakta olan bir Uluslararası Kalite Standartları serisidir.

TS ISO 9001

Bu seri numaralı standart, kuruluş tarafından, tasarım, geliştirme, üretim, tesisat ve hizmet gibi değişik kademelerde belirlenen isteklerin yerine getirildiği konusunda güvence vermek amacıyla kullanılmaktadır.

TS ISO 9002

Kuruluş tarafından sadece son kontrol ve deneylerde belirlenen isteklerin yerine getirildiği konusunda güvence vermek amacıyla kullanılır.

5) CE İşareti

Ce işareti; Avrupa Birliği Ülkeleri'nde Malların serbest dolaşımının gerçekleşmesi amacıyla Yeni Yaklaşım Direktifleri ve Küresel Yaklaşım Politikaları çerçevesinde 1989 yılından itibaren ürünlerde yer almaya başlayan resmi bir işarettir ve bütün AB ülkeleri'nde geçerlidir.

Bu işaret, direktif kapsamındaki mamullerin; kişilerin, hayvanların, malların güvenliğini tehlikeye sokmadığının, çevreye zarar vermediğinin ve tüketiciyi koruduğunun üretici tarafından beyan edildiğini belirtmektedir. CE işareti kesinlikle bir kalite markası olmayıp, TSE veya TSEK markası yerine kullanılamamaktadır.

Mobilyalarda kalite -Standardizasyon ile ilgili bazı marka, işaret ve belgeleri kısaca tanımladıktan sonra mobilya- kullanıcı ilişkilerinin bilinmesinde yarar bulunmaktadır.

3. MOBİLYA KULLANICI İLİŞKİLERİ

Mobilya ile kullanıcı arasındaki ilişkileri ve uygulamada ortaya çıkan sorunları irdeleyebilmek için; önce "Kullanıcı" ve "Mobilya" terimlerinin tanımlanmasında yarar bulunmaktadır.

Kullanıcı "Belli bir eylemi yerine getiren birey veya grup" "Mobilya" ise "Belli bir eylemin yerine getirilmesindeki etkinliği artırmak amacıyla kullanılan eşya(donatı)" olarak tanımlanabilir.

Bir başka tanıma göre mobilya oturma, yemek yeme, çalışma, yatma gibi eylemlerin yapılmasında kolaylık ve rahatlık sağlayan bulunduğu yerin süslenmesine ve donatılmasına yarayan eşyalara denilmektedir.

"Mobilya" sözcüğünün kökünün "mobil" (hareketli) olmasına ve genelde "taşınabilir eşya" olarak kabul edilmesine karşın; sabit yerinden oynamayan gömme dolap, mutfak dolapları gibi mobilyalar da bulunmaktadır. Genelde mobilyanın konuta bağlı olarak ortaya çıkmasına karşın; büro mobilyası, hastane mobilyası gibi çeşitli işlevlere dayalı eylemler için tasarlanıp, üretilen mobilya tipleri de üretilmektedir. Bunun dışında bank, çöp kutusu, gibi şehir açık alanı düzenlenmesinde kullanılan "Kent mobilyası" mobilya türleri de vardır.

Diğer sınıflandırma da "Yumuşak Mobilya", "Sert Mobilya" ayrımıdır. Kumaş ve deri gibi malzemelerden yapılan perde , yastık, minder gibi mobilya öğelerine "Yumuşak Mobilya" veya "Döşemeli Mobilya" adları verilirken; ahşap, metal vb. malzemelerden yapılanlara ie "Sert mobilya"lar da denilmektedir.

Mobilyaları çeşitli standartlar, görevleri, kullanım durumları, yapıları, kullanım amacı, stilleri, malzemeleri, yüzey işlemleri ve konstrüksiyonlarına göre de farklı şekillerde sınıflandırılmaktadır.

Hangi esasa göre sınıflandırma yapılırsa yapılsın görüldüğü gibi mobilya ve kullanıcı arasındaki temel bağlantı eylemdir. Kullanıcının antropometrik, duyuşal, algısal ve zihinsel boyutları, ancak mobilyaya ilişkin olarak gündeme gelecek eylem cinsi, eylem yapış biçimi, eylem bağları, eylem organizasyonu gibi eyleme özgü özellikleri yoluyla, mobilyanın, dayanıklılık ve benzeri performansları ile cins, biçim, boyut gibi tanımlayıcı özelliklerinin belirlenmesini etkilemektedir (ÜNÜGÜR 1997).

Örneğin kullanıcının bağımsız özellikleri olarak tanımlanan, cinsiyet, yaş, ırk, kültür grubu, gelir grubu gibi karakteristikleri belirlenip, söz konusu eylem özellikleri bazında antropometrik, duyuşal, algısal ve zihinsel boyutları saptanmadan; kullanıcıya uygun mobilyanın tanımlayıcı özelliklerinden söz edilmez, başka bir deyişle kullanıcı ve mobilya özellikleri arasında dolaylı ve doğrudan etkileşimler bulunmaktadır.

Kullanıcı-Mobilya İlişkileri nin çözümlenmesinde yararlı olacak bu özellikler Çizelge 1 ve 3'de görüldüğü şekilde gruplanabilmektedir.

Çizelge 1: Mobilya kullanıcı özelliklerinin gruplandırılması

a) Tanımlayıcı Özellikler

Bağımsız Özellikler

- Cinsiyet
- Yaş
- Irk
- Kültür Grubu
- Gelir Grubu
- Kullanıcı Sayısı

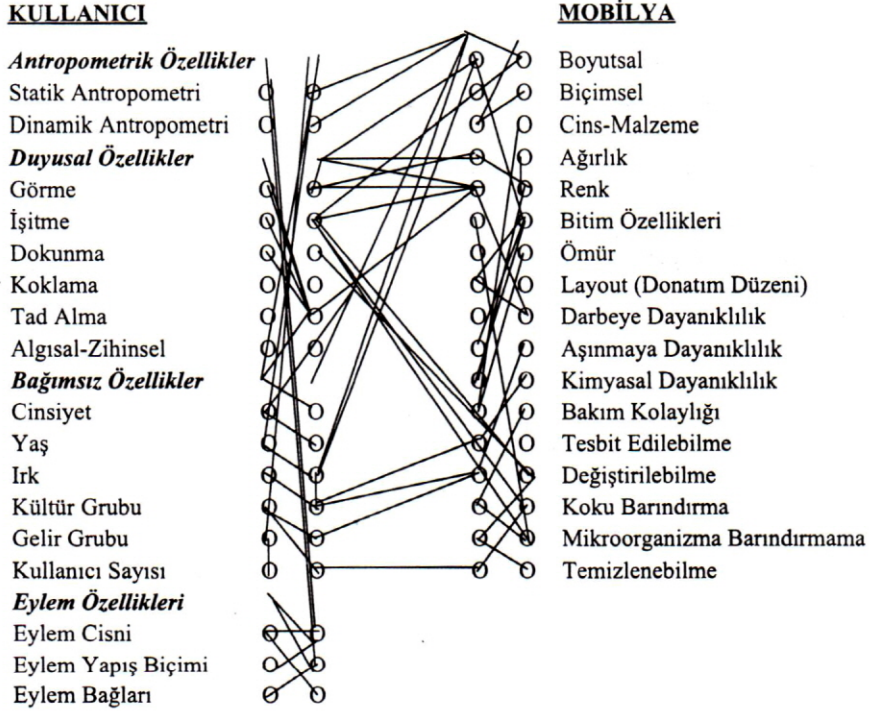
Bağımlı Özellikler

- Antropometrik
 - Statik
 - Dinamik
 - Görme
- Duyuşal
 - İşitme
 - Dokunma
 - Koku Alma
 - Tad Alma
- Algısal Zihinsel

b) Eyleme İlişkin Özellikler

- Eylem Cinsi
- Eylem Yapış Biçimi
- Eylem Bağları- Sıraları
- Alt Eylemler
- Eylem Organizasyonu
- Operasyon Modu

Çizelge 2: Mobilya Özelliklerinin Gruplandırılması

Çizelge 3: Mobilya Özelliklerinin Gruplandırılması

a) Tanımlayıcı Özellikler

Cinsi
 Biçimsel Özellikleri
 Boyutsal Özellikleri
 (en, boy, yükseklik, çap)
 Ağırlık
 Renk
 Bitim Özellikleri
 Ömür
 Ekipman Düzeni

b) Eyleme İlişkin Özellikler

Darbeye Dayanıklılık
 Aşınmaya Dayanıklılık
 Kimyasal Etkilere Dayanıklılık
 Bakım ve Temizlenebilme Özelliği
 Tespit Edilebilme Özelliği
 Değiştirilebilme Özelliği
 Koku Tutmama Özelliği
 Mikro Organizmaları Barındırmama Özelliği

Çizelge 1'de verilen bağımlı ve bağımsız nitelikteki kullanıcı özellikleri ile Çizelge 3'de verilen mobilyadaki tanımlayıcı ve eyleme ilişkin özellikler arasındaki ilişkiler aşağıdaki gibi gruplandırılabilir.

Çok karmaşık olan kullanıcı, mobilya etkileşimlerinin tümü yerine örnek olarak birincil ilişkilerin ele alındığı şeklin incelenmesinden de anlaşılacağı üzere mobilyanın özellikleri ancak kullanıcının belli özelliklerinden yola çıkılarak belirlenebilmektedir.

Örneğin; bir koltuğun boyutsal ve biçimsel özellikleri, kullanıcının antropometrik, du-yusal, algısal ve zihinsel boyutlarına, kültür ve gelir grubu özelliklerine, kullanıcının oturma eylemine ilişkin eylem yapış biçimi, eylem bağları gibi özelliklerine bağlı olarak ortaya çıkmaktadır.

Kullanıcı-Mobilya ilişkilerinin analiz ve teorik irdelemelerinin yanısıra, mobilya ile ilgili uğraş veren mimar, mühendis, dekoratör gibi meslek adamlarının konu ile ilgilerinin yoğunlaştığı temel odak olan "kullanıcıya uygun mobilya seçimi" sorununun çözümlenmesinde de yarar vardır. Zira mimarlık ve mobilya tarihi ve günlük pratik "kullanıcıya uygun olmayan mobilyanın hızla tahrip olduğu kullanılmadığı ve değiştirildiği"ne ilişkin çok sayıda örneklerle dolu bulunmaktadır.

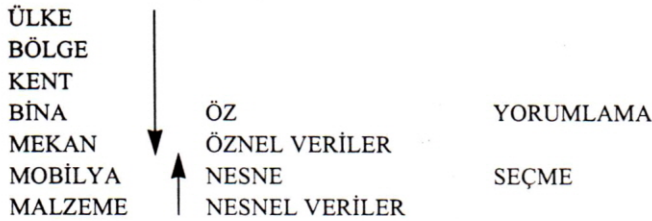
4. KULLANICIYA UYGUN MOBİLYA SEÇİMİNDE DİKKAT EDİLECEK HUSUSLAR

Kullanıcı özelliklerinin bilinmesi halinde; mobilya seçimi, piyasada o anda üretilen ve pazarlanan mobilyalar arasında yapılacak bir değerlendirme ile gerçekleşmektedir. Bu konuda resmi mobilya kalite kontrol enstitülerince kalite belgesi verilmiş olmasının kullanıcıya büyük yararı bulunmaktadır.

Aslında bu seçimde esas sorumlu kullanıcının kendisidir. Gereksinme ve olanaklarını doğru saptamak ve dengelemek O'nun sorunudur. Ancak kullanıcının istek ve gereksinimlerini belirleyip somutlaştırması; kendi olanaklarıyla dengeleyip teknik dilde ifade etmesinin zorluklarının yanısıra; mobilya çeşitlerini tanımaması, piyasayı izleyememesi ve hatta çoğu kez sorumluluğu meslek adamlarına ve resmi kuruluşlara yüklemektedir.

Öte yandan bazı durumlarda örneğin; çalışma alanlarında kullanıcı büyük bir olasılıkla belli değil, anonimdir. Örneğin; bir büroda tek tek çalışanların değil, bir grup çalışanın özelliklerine göre mobilya belirlenecektir. Bu durumda olası kullanıcı profilini belirlemesi gerekmektedir. Özellikle kullanıcı sayısı, kültür ve gelir gruplarının bilinmesi yoluyla diğer kullanıcı özelliklerine ulaşmak mümkün görülmektedir. Bu seçim ve yorumlama sürecinde mobilya düzenleyicilerine yardımcı olması amacıyla geliştirilen sistem açılım şeması aşağıda gösterilmektedir.

Çizelge 4: Mobilya seçiminde sistem açılım tablosu

Çizelge 4'ün incelenmesinden de anlaşılacağı üzere kullanıcıya uygun mobilyanın seçimi sorununda mobilyanın içinde yer alacağı mekanı; bu mekanın yer aldığı bina, kent bölge ve

ülkeyi gözönünde bulundurarak belirleyici koşullar bütünü olarak tanımlanabilen "Öz"ü yorumlayarak; mevcut alt sistemler içinden; mobilya ve malzemelerine ilişkin olarak seçim yapmak durumundadır. Örneğin bir konut düzenlenmesi ile bir büro veya okul düzenlenmesinde seçilecek mobilyanın özellikleri farklı olacaktır.

Bu doğrultuda gerçekleştirilmeye çalışılan bazı gözlem ve analizlere dayalı olarak ortaya çıkan sonuç ve öneriler ise şöyle özetlenebilir:

Kullanıcı sayısı fazla, kullanıcının kültür seviyesi düşük ise, özel nitelikli mobilyalardan kaçınmak genel özellikli, kolay temizlenip, bakım onarımı yapabilecek, basit, yalın ve düz hatlı mobilyaları tercih etmek daha uygun görülmektedir.

Kullanıcının gelir düzeyi yüksek ise; sosyal statü ve sosyo ekonomik gösteriş kökenli bir yaklaşımla; özel nitelikli mobilya, özel biçimi, renk ve malzeme seçimine yönelinebileceği gözlenmektedir.

Kullanıcının kültür düzeyi yüksek ise; mobilyada çeşitliliğe ve düzenlemelerin hatasız olmasına özen göstermek gerekmektedir. Mekanı oluşturan diğer öğelerin (duvar döşeme kaplaması, kapı-pencere seperatör gibi elemanların) konum, boyut, renk ve malzemeleri ile uyum, devamlılık, birlikçe çeşitlilik ve bütünlük aranmalı; mobilya düzeni kullanıcı kimliğini vurgulayan ve hatta kuvvetlendiren bir öğe olarak ele alınmalıdır.

Kullanıcı özelliklerinin kesin olarak belirlenememesi veya kullanımın çok değişken olması halinde; sabit düzenli ve strüktürlü mobilyalar yerine; esnek ve çok kullanımlı mobilyalar tercih edilmelidir.

4.1 Kullanıcının Mobilya Satın Alırken Dikkat Edeceği Hususlar

Yukarıda belirtilen mobilya seçimindeki ana hususların gözönüne alınması esas alınarak satın alıcı (tüketici) mobilya alırken aşağıdaki hususlara dikkat etmelidir.

1) Hazır mobilya satın alınmıyor da sipariş veriliyor ise mutlaka teknik şartname hazırlanmalıdır. İmalatçı ile karşılıklı olarak ürünün bütün özellikleri, renk, desen, yüzey özellikleri belirlenmeli ve bitmiş üründe de uygunluğu saptanmalıdır.

2) Satın alacağınız mobilyanın üretiminde kullanılan malzemelerin (ağaç malzeme metal, cam, sert metal) kalitesi gözden geçirilmelidir.

3) Mobilyanın kullanım amacına uygunluğunu, yani fonksiyonlarını yerine getirip getirmediği incelenmeli, örneğin, masa ve sandalyelerde denge ve sağlamlık, koltukta rahatlık ve sağlamlık, yük taşıyan raflı dolaplarda ise yük taşıma kapasitesine uygunluğu belirlenmelidir.

4) Mobilyaların hareketli elemanları el ve göz muayenesi ile kontrol edilmelidir. Örneğin; kapaklar ve çekmeceleri birkaç kez açıp kapayarak fonksiyonel işlevlerini kolaylıkla yerine getirip getirmediikleri belirlenmelidir.

5) Mobilyaların normal konumda gözükmeyen iç ve arka kısımları kontrol edilmeli, bu kısımlardaki malzeme kalitesi ile gözüken yüzeylerdeki malzeme kalitesi karşılaştırılmalıdır.

6) İşçilik kalitesi ile birleştirilme yerlerindeki uyum veya uyumsuzluklar kontrol edilmelidir.

7) Mobilya duvara asılacak ise mobilyayı duvarda tutacak elemanlarının sağlamlığı geometrik ve mekanik olarak doğru tutturulduğu kontrol edilmelidir.

8) Mobilya yüzeyindeki görünen çizik, leke, kırık, kalkık kısımlar belirlenmelidir.

9) Ayrıca üst yüzey kalitesi, yüzey pürüzsüzlüğü, parlaklığı saptanmalı, tozları ve kirlenmeyi daha belirgin yansıtacağından fazla parlak görünümlü yüzeye sahip mobilyaları tercih

etme yerine ipek-mat diye tanımlanan % 40 parlaklığa sahip yüzey işlemleri görmüş yüzeyler kullanım amacı gözönünde tutularak tercih edilmelidir.

10) Yüzeyde temizlik kolaylığı nedeniyle döşemeli mobilyalarda kolay temizlenebilir kumaş türleri tercih edilmelidir. Koltukların oturma minderi sırt minderine göre daha sert olmalıdır.

11) Mobilya yüzeylerine monte edilmiş kulp, menteşe, askılık vb. yardımcı donanımların yerlerine sağlam tutturulmuş olup olmadıkları kontrol edilmelidir.

12) Mobilyalarda TSE belgesinin bulunması tercih edilmelidir. Çünkü TSE standartlara uygun üretimin ve ürün sorumluluğunun göstergesidir.

13) Kitaplık ve dolaplarda yük taşıyan rafların yük taşıma kapasitelerinin uygunluğu kontrol edilmelidir.

14) Mobilyanın performans testlerinden geçirilip geçirilmeliği araştırılmalıdır.

15) Mobilya alırken satıcıya garanti belgesinin olup olmadığı sorulmalıdır.

16) Bir mobilyanın satın alınması için kalite, sağlamlık ve uygun fiyat yeterli olarak görülmemelidir. Mobilya imalatçısı veya satıcısının daha sonra kullanım sırasında iyi hizmet vermesinin ve meslek ahlakına uygun davranmasının 1. derecede önemi vardır. Mobilya imalatçıları ve satıcıları satıştan sonra da mobilya tüketicilerinin memnun edilmesi gerektiğinin bilincinde olmalıdırlar.

Diğer ev eşyalarına oranla daha pahalı olan mobilyalar, kullanıcı-mobilya ilişkileri göz önünde tutularak iyi bir seçim yapılarak seçilirse uzun yıllar kullanılabilir. Bu nedenle fiyat, kalite, sağlamlık ve çeşit konusunda iyi bir araştırma yapmadan mobilya satın alınmamalıdır. Bu nedenlerden dolayı mobilya alımını aceleye getirmemek gerekir.

Sonuç olarak satıcıların alıcıların bu davranışlarından rahatsız olmamaları hatta alıcıların bu tür isteklerinin kendilerine bir kalite kontrol hizmeti olarak görmeleri ve tüketicilere bu anlayışla davranmaları ülkemiz iç ve dış alım satımlarında ihtilafları en aza indirecektir.

Tüketici olarak dayanıklı bir tüketim malı olan mobilyayı satın alırken;

- 1) Satın almaya karar vermeden önce modelleri mutlaka incelemeleri,
- 2) Mutlaka gereksiniminize en uygun olanın seçilmesi,
- 3) Firmanın yaygın ve etkin bir servis örgütüne sahip olup olmadığının araştırılması,
- 4) Satıcıdan malın fiyatının dışında taşıma veya servis ücreti adı altında ek ödeme yapıp yapmayacağımız öğrenilmeli,
- 5) Garanti belgesinin neleri içerdiğini dikkat edilmeli,
- 6) Malı satın aldıktan sonra garanti belgesinin satıcı firmaca ya da yetkili servise mutlaka imzalanmasının unutulmaması gerekmektedir.

4.2 Türkiye'de Mobilya Satın Alımı ile İlgili Tüketici Şikayetlerinin Yoğunlaştığı Konular

Sanayi ve Ticaret Bakanlığı ve Tüketici Hakları Derneği Verilerine Göre;

- 1- Üreticiler sipariş koşullarına teslim süresi ve mobilyanın özellikleri itibarıyla uymakta,
- 2- Satış sonrası hizmetler son derece yetersiz bulunmakta,
- 3- Mal ve hizmet kalitesi genellikle düşük bulunmamakta, Örneğin;

- a) Yüzey işlemlerinin katmanları çatlamakta,
- b) Süngerler ezilmekte,
- c) Döşeme kumaşlarında renk atmakta,
- d) Montaj sorunları (özellikle mutfak dolaplarında) yaşanmakta,
- e) Taksitli satışlarda 4077 sayılı kanunun 6. maddesine aykırılıklar yaşanmaktadır. Özellikle sözleşme yapılmamakta, yapılsa bile sözleşme koşullarına uyulmamakta, sözleşmenin bir sureti tüketiciye verilmemektedir.

4- Mobilyaların konuta taşınması aşamasında da sorunlar yaşanmaktadır. Firmalar bu görevi kuralına uygun olarak yerine getirememektedir.

5- Hammaddenin hazırlanma sürecinde yeterli hazırlık işlemleri (kurutma vs.) yeterince yapılamamaktadır.

6. Derneklere ve kamuya ulaşan tüketici şikayetlerinden en çok % 40'ı çözüme kavuşturulabilmektedir.

7. Garanti belgesi ve tanıtma ve kullanım kılavuzu ise verilmemektedir.

Görüldüğü gibi ülkemizde mobilya satın alımında oldukça fazla sayılabilecek sorunlar yaşanmaktadır. Bu yüzden tüketici haklarımızın açıklanmasında yarar bulunmaktadır.

4.3 Tüketici Olarak Haklarımız

Tüketici olarak hangi haklara sahip olduğumuzu, bu hakların hangi kanunla güvence altına alındığını, alışveriş yaparken nelere dikkat etmemiz ve nasıl davranmamız gerektiğini, bir sorunla karşılaştığımızda nelere başvurabileceğimizi içeren bilgi ve öneriler bilinmesinde yarar bulunmaktadır.

Bu haklar: Temel ihtiyaçları karşılama, güvenlik ve güven duyma, bilgi edinme, seçme, sesimizi duyurma, zararı karşılama, eğitime ve sağlıklı bir çevreye sahip olma.

1- Temel İhtiyaçların Karşılanması Hakkı:

İnsan olmamızdan kaynaklanan ve yaşamımızı sürdürebilmemiz için gereken gıda maddesi tüketebilme, barınma, giyinme, kuşanma her türlü hizmetten yararlanma gibi temel ve asgari ihtiyaçları işaret eden haklardır.

2- Güvenlik ve Güven Duyma Hakkı:

Günümüz şartlarına bağlı olarak yaşamımızı sürdürebilmemiz ve sağlığımızı korumamız açısından tehlikeli ve zararlı olabilecek her çeşit ürüne, hizmete, her ölçekteki üretim, süreç, metod ve prosedüre, aracı ve satıcı işletmelerin potansiyel ve/veya fiili tehlike doğurabilecek icraat ve risklerine karşı korunma hakkımızı ifade eder.

3- Bilgi Edinme Hakkı:

Tüketici olarak isabetli karar verebilmeniz için yeterli, doğru, güncelliği açısından geçerli bilgi sahibi olma hakkımızdır.

4- Seçme Hakkı:

Rekabetçi fiyatlarla size karşılaştırılabilir niteliklere sahip çok çeşitli ürün ve hizmetin sunulmasının yanı sıra, çok çeşitlilik olmasa bile belirli alanlarda kabul edilebilir fiyat, yeterli kalite ve servis garantisini gibi unsurları içeren alternatifsiz bırakılmama hakkımızdır.

5- Sesinizi Duyurma (Temsil Edilme) Hakkı:

Bu hakkın kapsamındaki siyasi otoritenin sosyoekonomik politikalarını oluşturmasında dikkate alınmamız, etkili olmamız, kamu kuruluşlarının yanı sıra işletmelerde ve onları bir araya getiren meslek kuruluşlarında temsil edilmemiz gerektiğinde buralarda yer almamız, işletmelerin değişik etkinliklerinde (tüketici panelinden yeni ürün geliştirme çalışmalarına kadar) rol oynayıp görüş ve istek bildirebilme hakkımız bulunmaktadır.

6- Zararımızın Karşılması Hakkı:

Zarardan veya ihmalden kaynaklanan mağduriyetimizin giderilmesi hakkıdır. Bu hakkın kapsamında kusurlu malların iadesi, değiştirilmesi, bu olanaksızsa bedelinin iadesinin sağlanması, kusurlu hizmetlerin kusurlarının giderilerek yenilenmesi, hukuki temellere dayanılarak tazminat ödenmesi hakkının düzenlenmesi, resmi kuruluşlarca hukuki ve moral desteğin sağlanması gibi unsurlar yer almaktadır.

7- Eğitilme Hakkı:

Bu hak, sorumlu ve bilinçli bir tüketici olabilmemize katkıda bulunmak amacıyla her seviyedeki eğitim- öğretim kurumlarında bilgilendirme ve eğitilme, ayrıca sosyal organizasyonlar ve basın yayın organları aracılığıyla ilgili konularda aydınlatılma, bilgilendirilme gibi unsurları içermektedir.

8- Sağlıklı Bir Çevreye Sahip Olma Hakkı:

Yaşamınızın kalitesini artıracak fiziki bir çevreye sahip olabilme ve her türlü çevresel tehlikeden korunma hakkımızdır.

4.3.1 Tüketicinin Korunması Kanunu

23 Şubat 1995 tarihinde TBMM'de kabul edilen 4077 Sayılı "Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun" ekonominin gereklerine ve kamu yararına uygun olarak, tüketicinin sağlık ve güvenliği ile ekonomik çıkarlarını koruyucu, aydınlatıcı, eğitici, zararlarının tazmin edici, çevresel tehlikelerden korunmasını sağlayıcı önlemler almaya, tüketicilerin kendilerini korumaya yönelik girişimlerini özendirme ve bu konudaki politikaların oluşturulmasında gönüllü örgütlenmeleri desteklemeye ilişkin hususları düzenlemektedir.

1- Ayıplı Mal ve Hizmet

Ambalajında, etiketinde, tanıtma ve kullanma kılavuzunda belirtilen, satıcı tarafından vaat edilen, standardında saptanan niteliğine ve/veya miktarına aykırılıklardan, kullanım amacı bakımından değerini veya beklediğiniz yararları azaltan ya da ortadan kaldıran eksikliklerden birini taşıması durumunda bu mal veya hizmet ayıplıdır.

Satın aldığımız ürün ayıplı çıktığında teslim tarihinden itibaren 15 gün içinde başvurarak değiştirme, bedelinin iadesi, ücretsiz onarımı, ayıbın neden olduğu değer kaybının ürün bedelinden indirim seçeneklerinden birini talep edebiliriz. Satın aldığımız malın ayıbı gizli nitelikte ise hakkımızı aramak için kanuni süre 2 yıldır.

2- Taksitli Satışlar

Taksitli satışlardan doğan borçlarımızın tamamını veya bir kısmını önceden ödeme hakkına sahibiz. Bu durumda satıcı ödenen miktara göre gerekli faiz indirimini yapmakla yüküm-

lüdür. Mal veya hizmetin satıcı ile aramızda yazılı olarak belirlenen toplam satış fiyatı hiçbir şekilde arttırılmaz.

3- Kampanyalı Satışlar

Bu tür satışlarda ilan ve taahhüt edilen mal veya hizmetle ilgili olarak, teslimatın zamanında yapılması, fiyat, nitelik ve miktarında sözleşmeye aykırı davranılması gibi durumlarda satıcı, bayi, acente, temsilci, imalatçı, üretici, ithalatçı birlikte ve zincirleme olarak sorumludur.

4- Kapıdan Satışlar

Satıcının evimize veya işyerimize gelerek yaptığı satıştan sonra 7. gün içinde malı hiçbir gerekçe göstermeden reddetmek hakkına sahibiz. Bu durumda satıcı, almış olduğu bedeli ve sizi borç altına sokan her türlü belgeyi 10 gün içinde iade etmekle yükümlüdür.

5- Tüketici Kredisi

Banka ve benzeri finans kuruluşları, tüketiciye sözleşme vermek zorundadır. Sözleşme süresi içinde kredi şartları tüketici aleyhine değiştirilemez. Tüketici, kredisinden doğan borçların tamamını veya bir kısmını önceden öderse, banka gerekli faiz ve komisyon indirimini yapmakla yükümlüdür.

6- İndirimli Satışlar

İndirimli satışlarda, malın alış veya imalat fiyatıyla indirilmiş satış fiyatının da etikette ya da fiyat listelerinden gösterilmesi zorunludur.

7- Garanti Belgesi

Bakanlıkça belirlenen sanayi mallarının garanti belgesi ile satılması zorunludur.

Ülkemizde;

1- Sanayi mallarının (PVC kapı ve pencere sistemleri, her türlü mobilya, bilgisayar, vb.) garanti belgesi ile satılması zorunludur.

2- Garanti belgesini malı aldığınız satıcı, bayii, acenta veya temsilcilik verir.

3- Garanti süresi malın teslim tarihinden itibaren başlar ve en az bir yıl sürer. Sanayi malının arızalanması durumunda, tamirde geçen süre garanti süresine eklenir.

4- Sanayi malının tamir süresi en fazla 30 iş günüdür. Bu süre malın servis istasyonuna, servis istasyonunun olmaması durumunda, malın satıcısı, bayii, acentası, temsilciliği, ithalatçısı veya imalatçısından birine bildirim tarihinden itibaren başlar.

5- Garanti belgesi kapsamındaki malların, garanti süresi içerisinde malzeme, işçilik ya da montaj hataları nedeniyle oluşan her türlü arızayı satıcı; işçilik masrafı, değiştirilen parça bedeli veya başka herhangi bir ad altında hiçbir ücret talep etmeksizin tamir etmek veya ettirmekle yükümlüdür.

6- Garanti süresi içinde sık sık arızalanması sonucu maldan yararlanamamanın süreklilik göstermesi veya tamiri için gereken azami sürenin aşılması hallerinde, malın ücretsiz olarak değiştirilmesini satıcıdan isteyebiliriz. Satıcı bu isteği reddedemez.

Bu yasanın uygulamaya girdiği günden itibaren mobilya üreticilerinin ürünleri için önceden hazırlattıkları garanti belgelerini, bakanlıktan onaylatıp, bayilerine dağıtmış olması gerekmektedir.

Yapılan gözlemlere göre para cezasına rağmen birkaç firmanın dışında mobilya sektörünün Tüketici Yasası'nı ciddiye almadığı görülmektedir. Yani, şu ana kadar garanti belgesi düzenleme ve verme gereği duymayan tüm mobilya üretici ve satıcıları yasaya karşı gelmiş durumda bulunmaktadır. Bu da dokuz ay içerisinde mobilya alan tüm tüketicilere "Garanti belgesi düzenlemeyen" mobilyacıları hakem heyetine şikayet etme hakkı vermektedir. Hakem heyetine yapılacak her şikayeti mobilyacılar 60 milyon lira para cezasını da gündeme getirmektedir.

Günümüzde mobilyacıların çoğu müşterilerine bir yıl süreyle sözlü olarak garanti verdiklerini ancak, belgeye dayanan garantiye gerek duymadıklarını belirtmektedirler.

Garanti Belgesi tüketici için önemli bir güvencedir ancak kullanma kılavuzunda yer alan hususlara aykırı kullanımdan doğan hasarlarda malı ücret ödmeden değiştirme veya tamir ettirme hakkımızın geçersiz olduğunu unutmamak gerekmektedir.

8- Servis Hizmetleri

İthalatçı ve imalatçılar, sattıkları sanayi malları için o malın bakanlıkça belirlenen kullanım ömrü süresince bakım, onarım ve servis hizmetlerini yürütecek istasyonları kurmak ve yeterli teknisyen kadrosuyla yedek parça stoku bulundurmak zorundadır.

9- Tanıtma ve Kullanma Kılavuzu

Gerek yurtiçinde üretilen, gerekse ithal edilen sanayi mallarının bakım, onarım ve kullanımını belirten Türkçe tanıtım ve kullanma kılavuzlarıyla birlikte satılması zorunludur.

4.3.2 Bir Sorunla Karşılaştığınızda Ne Yapmalısınız

"Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun"un 22. maddesi gereği her il ve ilçe merkezinde Tüketici Sorunları Hakem Heyetleri kurulmuştur. Bu heyetler, tüketiciler ile satıcılar arasında ayıplı mal ve hizmetlerden doğan anlaşmazlıklara bakmakla görevli ve yetkilidir.

Herhangi bir sorunla karşılaştığınızda, mal veya hizmeti satın aldığınız satıcının bulunduğu ilçedeki Tüketici Sorunları Hakem Heyeti'ne başvurabiliriz. Tüketici satışlardaki anlaşmazlıklarda ise tüketicinin bulunduğu yerdeki Hakem Heyeti'ne başvurulur.

Tüketici Sorunları Hakem Heyetleri başvurunuzu en geç 1 ay içinde ücretsiz olarak değerlendirmek ve karara bağlamak zorundadır. Tüketici Sorunları Hakem Heyetleri'nin vereceği kararlar Tüketici Mahkemeleri'nde kanıt olarak ileri sürülebilir.

Uyuşmazlık konusu mal veya hizmet bedeli beş milyon TL'yi aşmıyorsa, Hakem Heyetlerince verilmiş bir karar olmadan Tüketici Mahkemelerine başvurulamamaktadır.

KAYNAKLAR

- GÜRAY, A., BAYKAN, I., 1993: *Mobilya Endüstrisinde Kalite Kontrol ve Test Teknikleri*, Yücel Matbaası, Ankara.
- GÜRAY, A., BAYKAN, I., DOĞAN, G., 1995: *Mobilya Endüstrisinde Tüketicilerin Korunması ve Standardizasyon*. *Mobilya Dekorasyon Dergisi*, Mayıs-Haziran, Sayı 6.
- KOÇ, H., 1995: *Kalite Kontrol Ders Notları (Yayınlanmamış)* İ.Ü. Orman Fakültesi, Orman Endüstri Müh. Bölümü
- KOBU, B., 1987: *Endüstriyel Kalite Kontrolü*. İ.Ü. İşletme Fakültesi Yayın No: 182, İstanbul.
- KURTOĞLU, A., 1988: *Mobilya Endüstrisinde Kalite Kontrol ve Standardizasyon Esasları*. İ.Ü. Orman Fakültesi Dergisi, Seri B, Cilt 38, Sayı 2.
- KURTOĞLU, A., 1994: *Mobilya Endüstrisinde Standardizasyon*. *Mobilya Dekorasyon Dergisi*, Sayı 2, s. 20
- KURTOĞLU, A., 1998: *Ağaç Konstrüksiyonları Ders Notu*. İ.Ü. Orman Fakültesi, Orman Endüstri Müh. Bölümü
- KURTOĞLU, A. 1999: *Mobilya Endüstrisi Ders Notu*. İ.Ü. Orman Fakültesi, Orman Endüstri Müh. Bölümü
- KURTOĞLU, A., EVCİ, F. 1991: *Mobilya Endüstrisinde Standardizasyonun Önemi*. İ.Ü. Orman Fakültesi Dergisi, Seri B, Cilt 41, Sayı 1-2.
- KURTOĞLU, A., KOÇ, H., 1996: *Mobilya Endüstrisinde Standardizasyon ve Kalite*. *Mobilya-Dekorasyon Dergisi*, Mayıs-Haziran, s. 12, s. 8-19.
- NUTSCH, W. 1984: *Handbuch Technisde Zeichnen und Entwurfzeichnem Holz BRW Verlag*.
- ROLAND-SIEBERT 1972: *Mobelbau VEB Fachbuchverlag Leizig*.
- TÜKETİCİ REHBERİ, 1998: *Mobilya Dekorasyon Dergisi*, Kasım Aralık 1995, Sayı 9.
- UĞUR, A., ÖZKAN, Y., 1988: *Tüketicilerin Korunması ve Standardizasyon*. *Standart Dergisi*. s. 65-68, Özel Sayı, Ankara .
- ÜNÜGÜR, M. 1997: *Kullanıcı Mobilya İlişkileri Üzerine*, Ofis-İnsan, Sayı 6.